THE MEANING OF EARTHLY MATTER IN THE PAINTING OF ION ANDREESCU

Vasile Fuiorea
Lecturer, PhD., "Constantin Brâncuşi" University of Tîrgu-Jiu

Abstract.: The article presents the evolution of Ion Andreescu's painting, considered the first artist that the Romanian art gave to humanity in the context of the beginnings of modern European art. Considered by his exegesis as a "painter of the earth" our research identifies the formal elements of birth of the themes and motifs of Andrew's painting in the context of the geographical and historical area. In another order of analysis, we will demonstrate how the poet-painter will evoke in serious notes the matter and materiality of the earth he sublimates with the means of pictorial language, passed through his melancholic spirit. The sublimation of the Earth, its poeticization, will be the permanent element of Andrew's paintings even when the painter chooses to paint motifs not directly related to the landscape.

Keywords: painting, mineral, materiality, Earth, Ion Andreescu,poeticization

Cu Andreescu, pictura românească porneşte ferm şi hotărîtor în marea aventură de cunoaştere sensibilă a lumii elementare, a sintezelor, aşa cum o va face şi Brâncuşi, desigur, la un alt nivel, mult mai complex, prin stilizarea formei în sculptură. Noutatea picturii lui Andreeascu pun în lumina criticii europene pictura românească într-o lumină pozitivă, cum nu mai avusese parte pînă atunci.

Ion Andreescu, cel pe care Octavian Paler îl numea în volumul său de eseuri „*Un muzeu în labirint", „pictorul pământului",* s-a născut în 15 februarie 1850 la Bucureşti. La 19 ani Andreescu s-a înscris la Şcoala de Arte Frumoase unde îl are profesor pe Theodor Aman. După terminarea studiilor pleacă la Buzău unde îşi începe cariera de profesor de desen. Din această perioadă provin lucrările : „Stînci şi mesteceni", „Pădure de fagi", precum şi naturi statice, portrete şi autoportrete în care se citeşte o pictură dominată de game restrînse de culori şi griuri colorate, ce evocă materia solidă a pămîntului aşa cum i se înfăţişează sau o imaginează pictorul.

Compoziţia sa, concepută cu riguroare şi gîndire profundă în dispunerea formelor în cîmpul imaginii, este dominată de aerul melancolic al întregului şi de acea forţă adîncă a materiei reprezentate, a solidului terestru, care formează universul pictural andreescian. „Interior de pădure"şi „Stejarul" sunt picturi care, prin motiv şi materia picturală folosită, se găsesc sub influenţa lui Courbet şi a pictorilor barbizonişti, în special a lui Rousseau. „Stejarul",[1]îndeosebi, atribuit de unii istorici de artă perioadei Barbizon, se află sub influenţa lui Rousseau şi ilustrează o formaţie de maturitate, pe care artistul o realizează în izolarea autoimpusă de la Buzău.

În compoziţia care structurează pictura intitulată *Stejarul,* asistăm la mişcarea pe care diferenţele de cald şi rece ale tonurilor de culoare o imprimă materiei picturale, preocupată să configureze pămîntul şi prelungirea lui prin viguroasa coloană a copacului şi frunzişului, cu

[1] „În *Stejarul,* una din capodoperele sale, regăsim întreaga emoţie patosul, reţinut, temperat de melancolie, al artistului. Compoziţia bazată pe contrapunctul dintre masele solide ale vegetaţiei şi cerul adânc, este dominată de verticala impunătoare a copacului."
Constantin Prut, *Dicţionar de Artă Modernă şi Contemporană,* Editura Univers Enciclopedic , Bucureşti 2002, p. 20

BDD-A27941 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:15:43 UTC)

crengile sale ce par rădăcini telurice, proiectate pe suprafaţa cerului, demonstrînd o sensibilitate poeticăşi o rafinată ştiinţă a construcţiei plastice.[2]

„Lucrările din această perioadă, „Iarna la Barbizon", „Grînar", „Pădure desfrunzită", sunt realizate pictural, printr-o pictură viguroasă dominată de sonorităţi cromatice reţinute, domolite de griurile preţioase, fără mari influenţe din pictura franceză a timpului. În 1887 cunoaşte succesul la Paris, fiind admis la *„Salonul Oficial"* alături de numele mari ale picturii franceze: Claude Monet, Auguste Renoir şi Eduard Monet. Prin comparaţie cu lucrările realizate în prima perioadă, cele pictate în Franţa sunt marcate de o ştiinţă a compoziţiei, un plus de rafinament coloristic, tradus printr-o bogată gamă de griuri argintii, opalescente. Pictorul păstrează în faţa naturii o ţinută gravă, locul dezolării îl ia liniştea, pe cel al melancoliei, contemplarea senină, echilibrul sufletesc."[3]

Contribuie prin pictura sa la experimentele barbizoniştilor, care treptat, se vor dezvolta în două dintre cele mai importante curente de la sfîrşitul secolului al XIX-lea: realismul şi impresionismul. Peisajul pe care îl practică în pădurea Fontainebleau, dezvoltă apetența existentă pentru realism și concretețea lucrurilor – afinitate preluată de la Grigorescu, și dezvoltată ulterior la Fontainebleau – şi îl stimulează să experimenteze formal cuceririle impresionismului, trecut prin filtrul sensibilității sale meditative. Nu poate fi ignorată aici influența și contactul cu marii artiști cu care lucrează la Barbizon, continuînd firesc, întrucîtva, realismul și soliditatea formelor picturii sale practicate anterior în perioada buzoiană. Experiența cu contactul picturii franceze, a fost asimilată firesc de către pictor, dezvoltînd acea latură personală, care îl situează printre cei mai mari peisagiști români și chiar europeni. Atitudinea lui în faţa naturii, denotă viziunea unui melancolic, care tratează peisajul dincolo de aparențele sale panoramice, conferindu-i o densitate minerală, imobilă. Pictor al griurilor colorate, al brunurilor pămîntene și al unor asocieri cromatice rafinate, înnobilează pictura prin credința și abnegația sa estetică. Cercetează suprafața terestră pe care o analizează cu profunzimea unui cercetător ce dorește să înțeleagă fenomenologia spațiului și a structurii terestre, reușind să semnifice perenitatea elementară a pămîntului, atît de expresiv prezentată în pictura andreesciană.

În lucrarea „Interior de pădure", artistul se lasă cuprins de inspirația și emoția provocată de ritmul copacilor secularii, crescuți viguros din pămîntul hrănitor care - i alimentează și le susține parcursul lor spre cer, asigurînd ca mai toate creșterile pămîntene, legătura lor perpetuă cu cerul și aerul. E o natură ideală silvestră sau cîmpenească, fără a fi idealizată de gestul pictural al artistului. Departe de a fi idilică și pitorească, ca în pictura distinsului maestru Grigorescu, el a poetizatăîn pictură motivele peisagistice, verzurile onctuase și echilibrate valoric ritmează și vibrează cîmpul imaginii în nesfîrșite modulații ale gamelor majore. Trunchiurile copacilor observați și pictați, primesc acele proprietăți ale naturii pămîntene puternice, punctate de griuri albicioase, spongioase, pastele picturale bogate și suculente recreează tulpinile seculare, prin care seva pleacă din pămînt, alimentînd masa coroanelor bogate. Pasta picturală nobil așternută de pictor, este aplicată cu fervoare și dezinvoltură, fără ca forma să aibă de suferit, ea avînd de altfel în tablourile peisagistice ale lui Andreeascu un rol constructiv –textural, care îmbogățește imaginea prin stimularea simțului tactil. Primul plan al peisajului este dominant de copacul din stînga, căruia îi

[2]„Imagine sintetică, de o puternică plasticitate, „Stejarul" ne apare nu ca un simplu studiu de arbore, ci asemenea unui portret, distinct de ceilalţi copaci, un adevărat patriarh ce se înalţă viguros şi semeţ peste spaţiul din jur şi peste vreme, trecerea timpului fiind înregistrată dramatic de crengile uscate. În energica sa materialitate ce împrumută din energiile telurice, în severa sa arhitectură, construită de masa cromatică, „Stejarul", găseşte Radu Bogdan [...] mai mult decât un crâmpei de natură, e un simbol al vitalităţii depuse, desluşit în lumea fiinţelor vegetale ce par, asemenea omului, să-şi cucerească cu măreţie dreptul la existenţă."
Radu Bogdan, *Andreescu*, Editura Meridiane, 1969, vol I, p 131

[3]Andrei Pleşu, *Pitoresc şi melancolie,* Editura Meridiane, Bucureşti, 1980, p 101

BDD-A27941 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:15:43 UTC)

contrapune o stîncă aflată în partea opusă, de mai mici dimensiuni, dar de o consistență minerală. E o natură reală, neidealizată la fel ca la un Millet , dar mult mai reținută, semnificînd în microuniversul surprins , prezența timidă a omului, prin apariția discretă în peisaj. Aceste apariții ale omului în peisaj, vor deveni mai tîrziu o constantă a temelor sale peisagistice în care omul muncește pămîntul. Nu este un scop în sine, prezența umanului fiind subordonată întotdeauna peisajului, fiind văzută mai degrabă de către artist, ca o simbioză între om și pămînt, elemente indispensabile și complementare în microuniversul analizat .

La Grigorescu, distinsul său model sau la Millet, figurile amplasate în peisaj devin parte activă a compoziției, descriind elementele umanului pictat în acord cu spațiul peisajului. La Andreescu, umanul nu este descris imagistic decît în parte, avînd o funcție simbolică aluzivă și complementară, ca parte din huma de construcție a lumii, pe care o concepe pictural scînteind de griuri colorate. Naturii paradisiace a picturii grigoresciene, viziunea picturală a lui Andreescu îi contrapune o imagine mai austeră, dar nu lipsită de culoare, ci dimpotrivă, compusă din acorduri grave și griuri de o rară sensibilitate.

Deși își însușește din estetica și principiile impresionismului, pictura lui Andreescu rămîne solidă fără a pulveriza contururile formelor și a distribuii întregului baia de lumină atmosferică specifică pictorilor impresioniști. Densificarea formelor, cu atributele pămîntene semnificate de pasta picturală, pe care o investește cu proprietățile obiectelor observate și așternute pe pînză, sunt susținute deo adevărată pasiune a „poeticii spațiilor", ce pare a fi programul estetic de permanență al pictorului.

Materia picturală, bogată și diversă, este așternută fără a ține seamă de etapele firești statuate de secole de pictura academică, fiind pictată febril, parcă încercînd să surprindă elementul vegetal totalizator al creșterii naturii si de a semnifica dinamica elementelor componente. Straturile picturale, se succed cu repeziciune, demi-pastele sunt repede completate de paste în rapeluri dense, constructive, ce poartă fiorul răsucirilor, înălțărilor, crestelor sau umbrelor pămîntului. Efectul de pastă, execuția *„a la prima"* este o consecință a trăirii pictorului în fața naturii și nu un efect în sine de justificare a unui artificiu plastic, tușele fiind adăugate una peste alta sau juxtapuse, pentru a crea mici șocuri cromatice, ce conduc la materialitatea obiectelor și amplasarea lor în spațiu . Raporturile valorice fine și juste, sunt completate de echilibru prin armonia dispunerii dominantei cromatice sau a unor fine accente de culoare amplasate în spațiul compozițional.

Deși aspectul final al lucrărilor pare *„non finit "*- datorită unei execuții alerte, în care pictorul dorește să surprindă esența - el este voit tocmai datorită abordării unei tehnici rapide , printr-o eboșă construită judicios, căreia îi suprapune elementele de pastă ce urmăresc structura plastică ca epidermă ultimă a tabloului.

Simplitatea și esențializarea motivului îl apropie în unele perioade de marea școală a Realismului Francez practicat de Corot, Courbet, Millet și Rousseau - prin abordarea omului în teme sociale , activitatea din naturăsau în portrete .

Paleta sa refuză contrastele puternice de culoare, accidentalul, divizarea culorii excesivă în „aburii disoluției formelor" din pictura impresioniștilor,fiind vizibil faptul că, Andreescu nu era căutător de efecte spectaculoase ci urmărea, cum o spunea și Cezanne, " să solidifice pictura ca și arta trainică din muzee. " Universul lui pictural nu are gratuitatea unui estetism grațios edulcolorat ci seriozitatea unui corp de adevăruri, venite din raporturile misterioase dintre terestru și vegetal. Tectonica imaginii este subtil translată de artist în „tectonica matieristă" a picturii sale, realizată constant în demi - paste și paste picturale, cu materialitatea corpurilor și fenomenelor preluate din structurile pămîntene analizate. Spațiul său nu urmărește neapărat o perspectivă adîncă, atmosferică sau cromatică, ci merge mult mai departe spre o poetică spațială a visării, justificată de temperamental melancolic al artistului.

BDD-A27941 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:15:43 UTC)

„Spaţiul plasticii andreesciene are toate atributele spaţiului metafizic, ale spaţiului problemă, în cuprinsul căruia se rezolvă clipă de clipă complicate ecuaţii tagorice .Spaţiul plasticii andreesciene este deschis spre orizonturi nelimitate. Şi totuşi, nu e ca la impresionişti un spaţiu care concentrînd lumina mănîncă formele. ”[4]

Theodor Cornel face referire, în citatul său dicționar *Figuri contemporane din România,* la pictura lui Andreescu, că a avut capacitatea de a se debarasa de influența pictorilor barbizonişti şi chiar de cea a lui Grigorescu prin: „abordarea unei sinteze peisagistice în care erau aduse caracterul succint și general fără amănunte. ”[5]

Factura largă, realizată din pensulație, în care rare ori intervenea cu cuțitul de paletă, puterea sintetizatoare de a sugera orice motiv din cîteva trăsături de pensulă, demonstrează capacitatea de sinteză și de a eluda din start efectele facile din construcția formelor și spațiului pictural.

Ion Frunzetti amintea şi el capacitatea lui Andreescu de a conferi constricție şi materialitate formelor pictate , o materialitate spiritualizată, prin analiza sensibilă a pictorului ce depășește simpla percepție și notarea formal a elementelor vizibilului. Frunzetti afirma în epocă următoarele: „Andreescu este cel dintîi pictor roman care construiește pictînd, care năzuiește să surprindă în diferențierile specifice densitate și aspect tactil, substratul material al obiectelor.”

Octavian Paler remarca că, „în universul picturii lui Andreescu nu există soare, lumina izvorînd discret din însăşi materia picturală transpusă pe pînză”. În ciuda aparentei răceli poate şi datorită preferinţei artistului pentru tonurile grizate, pictura lui Andreescu este plină de caldă umanitate, ceea ce i-a determinat pe critici să vadă în pictura sa un amestec de adevăr şi visare. Alături de pămînt, care este dominanta preocupării picturii lui, cerul ocupă şi el un element central în unele lucrări ale pictorului. „Cerurile lui Andreescu, afirma Octavian Paler, sacralizează şi îmblînzesc planul natural terestru”.[6]

Personalitatea lui Andreescu ca şi cea a lui Grigorescu, oricîte ar fi elementele care îi individualizează şi îi separă ca viziune plastică, rămîn legate de o tipologie sudică a vizualităţii de spaţiu şi de experienţele novatoare ale şcolii franceze de pictură. Picturii lui Grigorescu „*optimiste”*, lirice şi idelizante - *„floralitatea”* de care vorbea Andrei Pleşu - i se contrapune arta lui Andreescu, cu caracteristicile privirii lăuntrice şi al construcţiei anevoioase, plină la tot pasul de materii sumbre şi sonorităţi grele, situate sub semnul pămîntului al teluricului. Estetică andreesciană meditativă şi melancolică va fi prezentă în pictura românească prin opera unor mari artişti continuatori ai esteticii andreesciene: Gheorghe Petraşcu, Gheaţă şi Horia Bernea.

Contemporan cu impresionismul, Andreescu rezistă tentaţiei folosirii paletei evanescente şi feerice, rămînînd fidel solidităţii picturii cu unele accente cromatice ce evocă bogăţia de forme şi sensuri ale pămîntului. Paleta sa reţinută, teroasă, cu tonuri joase, grizate, sintetizată la două trei raporturi, mai degrabă valorice decît cromatice, se transformă, se nuanţează, chiar se îmbăgăţeşte pentru a reda atmosfera înotînd în griuri colorate a

[4]Andrei Pleşu ,*Ibidem.* p.100

[5]Radu Bogdan, *Andreescu* , Vol. 2, Editura Meridiane. Bucureşti,1982 p.107

[6]Anticii aveau nevoie de patru elemente fundamentale pentru a alcătui lumea. Apa, aerul, focul şi pământul. [...] El se rezumă la două. Cerul şi pământul. Renunţă la foc şi, în mare măsură, la apă. Culorile lui sunt reci, chiar şi grâul secerat pare atins de o boare de frig [...] Sunt tentat să cred că în multe din pânzele acestui pictor al pământului, esenţial e, de fapt, cerul care sacralizează cumva ţărâna, copacii, zidurile, tăcerea, le transfigurează, le transmite prin lumina lui scăzută, săracă, saturată de singurătate, un mister, o vrajă sau o boală, sau o vrajă secretă care pătrunde în lucrurile cele mai umile.[...] Casa de la marginea satului nu mai este doar casă, copacul nu mai este doar copac, drumul de ţară care duce spre orizont nu mai este doar drum. Fiecare este ceea ce este şi în acelaşi timp altceva; o adiere de vis face să tresară materia cea mai brută.”
Octavian Paler, *Eul detestabil*, Editura Albatros, Bucureşti, 2005, pp., 225, 226

BDD-A27941 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:15:43 UTC)

Barbizonului. Metamorfoza cromatică e evidentă. Materia picturală devine preţioasă, cînd transparentă, cînd catifelată, purtată de o tuşă ce înobilează compoziţia. Din această perioadă provin lucrările de maturitate artistică: „Stîncile de la Apremont", „Pădure desfrunzită", „La arat", „Făgetul", „Peisaj cu mesteceni şi stejari", „Drumul mare". Este evidentă preocuparea agrestă a artistului îndrăgostit de parfumul pământului, pe care îl fixează cu atîta pasiune pe pînză. Andreescu este un poet al naturii, un peisagist de un lirism temperat, de o altă factură decît cea a lui Grigorescu, mai concentrat, mai sobru, mult mai adînc în aplecarea sa de a înnobila pământul cu griurile sale.

„În general, la Grigorescu, solul este redat prin nişte pete şi linii, în timp ce la Andreescu pământul e mai gras şi mai substanţial. Pământul fecundează toată şi întreaga vegetaţie se simte cum e adînc înfiptă în sol. Am putea spune că Grigorescu este pictorul atmosferei iar Andreescu al pământului…"[7]spunea unul dintre exegeţii săi.

Multă vreme pictura lui Andreescu a fost ignorată de contemporani. Bogată în semnificaţii poetico-filosofice despre viaţă şi univers, dar lipsită de farmecul şi seducţia idealizării naturii, prezent în opera lui Grigorescu, creaţia lui Andreescu a rămas necunoscută, pe nedrept, o lungă perioadă de timp. Mutîndu-şi accentul de pe interpretările simpliste , aparente, pe analiza profundă ce conjugă valorile de conţinut cu cele formale, istoria artelor din contemporaneitate a realizat prin unii cercetători, puterea de transcedere a artei lui Andreescu. Chiar şi noţiuni ca tristeţe, gravitatea, purismul, dramatism, teluric, melancolie, cu care se operase şi în trecut,cand se analiza opera pictorului, au căpătat în ultima perioadă sensuri noi şi precizări utile. În acest sens sunt de remarcat precizările lui Andrei Pleşu, din capitolul „Ion Andreescu şi prejudecata imaginaţiei", (*Ochiul şi lucrurile*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1986) în interpretarea melancoliei andreesciene. Plecînd de la anumite particularităţi de tehnică a picturii lui Andreescu, si anume de la caracterul ei aparent condensat, ce restituie concreteţea lumii vizibile în pictură, de la densităţile ce conferă lucrurilor stabilitate şi concreteţe, prin detalii ferme ce evocă materialităţile pământului, de la sinteza aproape-departe, opac-tactil, istoricul de artă a intuit cu multă subtilitate adevărata natură a melancoliei pe care o emană peisajele pictorului şi care nu e una şi aceiaşi cu tristeţea ci: „ [...] percepţia simultană a eternităţii şi perisabilităţii lucrurilor, a masivităţii lor inviolabile, cununată cu o eternă fragilitate a distanţei şi, în acelaşi timp a apropierii lor de cugetul nostru" (Andrei Pleşu, *Ochiul şi lucrurile*.)

Analizînd plastic complexul peisaj intitulat „*Drum pe coline",* constatăm complexitatea la care ajunsese pictura lui Andreescu, prin puterea de sinteză cu care îşi organizează compoziţia, forma şi culoarea fiind elementele principale cu care operează în cîmpul imaginii. Compoziţia vastă, cu multe planuri de adîncime pe care le structurează cu o cunoaştere temeinică a legilor perspectivei aeriene şi cromatice realizate prin contraste valorice şi coloristice just folositeîn surprinderea peisajului francez colinar şi campenesc. Registrele pământului şi cerului care compun planurile mari ale imaginii sunt gîndite într –un echilibru compoziţional static. Pământul, cîmpia , dealul şi depărtările colinare sunt realizate pictural, prin tente divizate de verzuri şi ocruri, pe alocuri grizate, la care juxtapune brunuri dramatice, adînci şi răscolitoare , vibrate parcă de de o forţă telurică ascunsăce dramatizează întrucîtva imagine . E totuşi un peisaj în care, figura umană şi animalieră îşi împart rolurile de a-şi cîştiga viaţa pe pământ, prin realizarea unor munci agricole. Prim –planul este ocupat de personajul feminin care adună snopii de grîu şi îi leagă- temă preluată din repertoriul social al lui Millet – iperturbabil, în liniştea întinderilor surprinse de pictor. În al doilea plan scena este compusă cu prezenţa unui calşi a unei căruţe cu coviltir, specifică scenelor franceze din epocă. Atelajul tranzitează drumul ce taia compoziţia în diagonala descendentă a tabloului,

[7]Radu Bogdan, *Andreescu* , Vol. 2, Editura Meridiane. Bucureşti,1982 p.293. apud., Cf. K.H. Zambaccian, Universul Literar

BDD-A27941 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:15:43 UTC)

conferind mișcare și echilibru în raport cu amplasarea celorlalte forme dispuse în tablou. În celelalte planuri de adîncime ale pămîntului surprinde , doar sumar, grupuri de tărani care strîng roadele pămîntului. Cerul realizat din albastruri gri și violeturi opalescente este în acord cu dominantele de verzuri -gri andreesciene. Pămîntul apare aici ca mamă primordială, sursă de existentă și locuire a omului. Nostalgia cu care pictorul așterne culoarea în surprinderea marii cîmpii și a colinelor franceze, ne vorbesc despre un pictor-poet care glorifică pămîntul ca element fundamental și matern.

Jacquues Lassaigne scria într-un articol excepțional intitulat :„*Pictorul român Andreesscu și destinul unei arte",*în care dovedea pertinente calități hermeneutice privind semantica picturii lui Ion Andreescu, remarcînd chiar depășirea orientărilor în care s-a format pictorul și anticipînd modernitatea unui pictor ca Utrillo (*Iarna la Barbizon*)„ Observăm azi că pictorul se apropie de pictorii mai moderni, de pildă cel mai frumos peisaj al său din această epocă „*Iarna la Barbizon"*, pare să anticipeze pe cel mai bun Utrillo."

Andreescu intuia și scopurile Post-Impresionismului, unii exegeți făcînd anologie între unele opere ale sale și discursul constructiv – cartezian, mult mai colorat practicat de Paul Cezanne. „Lassaigne remarca de asemenea o spontaneitate, un simț foarte diferit al naturii, calități care i se păreau a fi la Andreescu specific românești, subliniind că în Franța artistul a pictat nu după modă, ci exprimînd cu fidelitate sufletele modelelor sale, chiar uneori cu mai multă fidelitate decît pictorii francezi, fără a fi totuși deloc prizonierul lor. Era fără îndoială cel mai pertinent și mai emoționant omagiu adus vreodată de un străin pictorului român."[8]

Radu Bogdan radiografiază în complexul său studiu *„Andreescu",* valențele picturale ale griului și brunurilor andrrescian cu care aristul își configurează peisajele campestre, colinare sau silvestre.„Ambiguitatea şi polaritatea griului se manifestă în planurile imaterial-material, claritate – obscuritate. Ambiguitatea şi polaritatea brunului se evidenţiază în planul viaţă –moarte, al tensiunii dintre culoarea ce mai aprinsă, cea mai vie, şi culoarea cea mai stinsă, mai asociabilă morţii. Brunul reprezintă realitatea fermă, materială. Se înfăţişează ca o culoare a cîmpului şi e obţinută din pămînturi (ocru, umbră, sepia, siena). Brunul nu e niciodată răcoros, are o forţă prozaică, dar dătătoare de căldură şi garantă de adăpost. El mijloceşte între culorile vieţii, aprinse, roşul şi galbenul şi negrul vieţii aproape stinse, după cum bronzează pielea, dar colorează şi frunzişul muribund de toamnă, şi îmbrăţişează întreaga scară a lemnului pană la culoarea nămolului, viața și moartea lui pînă devine lignit, apucînd în întuneric . Brunul este în aceiaşi măsură ponderea pămîntească, în care albastrul –singura culoare cu care nu se leagă –este uşurinţa celestă, imaterialul şi irealul.

Expresia materială a brunului este uneori atît de concretă, de impresionantă, încît pentru cine nu are în minte întreaga operă a lui Andreescu –ea poate acoperi valorile aeriene şi luministice ale griului, cu atît mai mult cu cît, aşa cum am arătat, griul însuşi cunoaşte ipostaze de pronunţată materialitate. De aceea, probabil, s-a vorbit de *pămîntitate* –metaforă plină de înţeles simbolic, care trimite la organicitatea primară a lutului, la elementaritatea cosmogonică a pămîntului –negîndu-se în acelaşi timp importanţa factorului atmosferic. Dar noi credem că valoarea acestei metafore (cu toate implicaţiile ei filosofic-spirituale) –la care am subscris – rămîne întreagă numai cîtă vrem sunt avute paralelele în vederea valenţei sugestive şi sensurile simbolice ale griului, căci, orice s-ar spune, coloritul picturii lui Andreescu se afirmă; cu elocventă generalitate, în primul rînd sub semnul său, care invocă indubitabil, deşi nu exclusiv, aerianul. În esenţa ei, pictura lui Andreescu este într-adevăr, aşa cum s-a exprimat Yarka: „cer şi pămînt". Nici unul dintre aceşti termeni nu poate fi eliminat, fără a-i ştirbi creaţiei andreesciene unitatea şi complexitatea"[9]

[8]Radu Bogdan, *Andreescu* , *Op cit.*, p.230
[9]Radu Bogdan, *Andreescu.Op cit.*, pp. 676, 677

BDD-A27941 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:15:43 UTC)

La această constatare de ordin estetic și critic , subliniată științific în exegeza lui Radu Bogdan, ne conduce și analizarea lucrărilor „Peisaj cu căpițe la Barbizon" , „Arătură", „La arat", „Casă singuratică". Valoarea acestor picturi are rol de manifest și argument estetic, conferind-ui lui Andreescu meritata titulatura de *„pictor al pământului"* .

Își asumă rolul lui de pictor nu ca unul de reprezentare a întinderilor campestre, specifice peisajului de *plein air,* ci mai degrabă de a cercetarea a unor resorturi intime și de construcție a lumii din materia primordială, pe care o resimte prin toți porii. Emoția pe care o resimte în fața motivului peisagistic , este dublată de o imaginare a elementului pământean, care reverberează în plastica tabloului prin mijloacele picturii..

Culoarea, ca element fundamental al picturii andreesciene, este prezentă în conceperea formelor și spațiului, dar decantată de tot ceea ce poate fi strident și accidental, contrastul este prezent în primă fază între cer și pământ, ca ulterior și acestea să fie separat scena unor subtile modulații cromatice și valorice, ce-i servesc pentru rezolvarea echilibrată a compoziției . Prezența griului colorat este omniprezentă, îi servește pentru a-l introduce întră-o culoare sau pentru a-l juxtapune unei valori sau culori ce se cere armonizată. Cerurile din aceste peisaje contrastează cu brunurile pământene, însă ele aduc acel echilibru mineral de ușoară împietrire, în acord cu masele grele din registrele inferioare ale compoziției ce semnifică pământul. Aceste picturi, cu un registru grav, simțite pînă la cea mai neînsemnată tușă de culoare, semnifică teribila concentrare și simțire plastică în fața motivului. „Peisaj cu căpițe la Barbizon" este tulburător prin trăirea pe care artistul a atins-o și a transpus-o în pictură. Nu credem că există în istoria picturii românești, și probabil sunt rare cazurile în cea internațională, o mostră de pictură în care pământul să fie descris cu această pasiune și simțire. Deși redă, cu ajutorul culorilor de ulei pe pînză,un banal motiv al unui peisaj de cîmp, cu o căpiță mare în dreapta compoziției, pictorul se comportă ca un veritabil alchimist care are abilitatea de a transforma metalele obișnuite în nobilul aur.

Formal, căpița de fîn este elementul dominant pe care artistul îl transfigurează prin mijloacele picturii sale într-o formă de relief. Tușe lungi, viguroase, construiesc forma în prim planul tabloului, fiind-ui alăturat simbolic un plug menit să despice pământul, pentru a putea fi fertilizat prin însămînțare. Tema aratului este recurentă în creația andreesciană avînd semnificație simbolică masculină în raport cu pământul. Dincolo de elementele simbolice prezentate, ceea ce uimește prin vitalitate, este prezentarea pământului mustind de vegetație în care oamenii desfășoară activități de strîngere a recoltelor. Cîmpul pictural este compus dintr-o infinitate de tente de verzuri și griuri colorate, de brunuri și tente mai calde care vibrează suprafețele, construind veridic scena compoziției peisagistice. Personajele, deși minuscule în raport cu elementele din prim plan, animă spațiul pictural prin dispunerea lor asimetrică , prin puncte de albastru ceruleum și alb ce-si găsesc analogia în imensitate cerului.Puterea de sinteză , princare subordonează detaliile întregului, prin mijlocirea culoarii, este remarcabilă. Depărtările albastre sun afine cu verzurile gri , conferind imaginii acea stare unică de poezie picturală care înnobilează privirea și reverberează în sufletele noastre. Cerul împietrit și rece,perturbat fin din glaciațiunea sa de o undă de albastru mai vesel, cheamă în simbioză pământul mustind de căldura humei și verdele vegetal, cu valențele sale reconfortante. Mineralitatea, nostalgia și esența, par cele trei atribute pe care artistul la surprinde într-o atmosferă atemporală, fiind o emblemă a pământului andreeascian.

Andrei Pleşu remarca că Ion Andreescu trăia realul în intensitatea emotivităţii sale nelăsîndu-se sedus de imaginaţie, ci fiind consecvent motivului la care zăboveşte pentru a găsi în el sursele şi resursele imaginii (adevărul motivului).„Ion Andreescu trăieşte realul în *intensitatea* emotivităţii sale şi nu în extensia fantazării. El percepe, consumă şi reproduce *ceea ce este*, în vreme ce imaginaţia e mai curînd putere de a actualiza *ceea ce nu este* [...]Andreescu e dintre artiştii care nu-şi pot inventa subiectul, mai exact care nu au nevoie să

BDD-A27941 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:15:43 UTC)

amplifice fantazînd realul pentru a şi-l asuma. El poate inventa doar limbajul acestei asumări”.[10]

Şederea artistului în Franța – capitala modernității picturii şiimplicit a inovărilor artistice din acel moment- .. „va îmbogăți opera sa sub aspectul tehnic , el arătîndu –se receptiv la inovațiile impresioniștilor .”[11]

Andrei Pleşu ne vorbește şi despre atitudinea serioasă şi gravă a lui Ion Andreescu de „a trăi realul” în pictură prin intensitatea emoției resimțite în fața acestuia. „Arta lui Ion Andreescu nu încurajează nici unul dintre poncifele în care exegeza literaturii sufocă, de obicei „temperamentul artistic”: nimic delirant în gestaţia sa sau în execuţia sa, nimic sentimental în sensibilitatea sa. Absenţa pitorescului, umoare rece a melancoliei, sobrietatea, o anume gregoriană monotonie, iată datele picturii lui Andreescu, o pictură care nu reţine atenţia prin nici o grimasă patetică, prin nici un frison lirosofic”[12]

Ultima perioadă a picturii andreesciene este marcată de boala gravă a pictorului, care deşi în suferinţă, continuă să picteze pământul şi adevărurile motivului, cum nu o făcuse nimeni altul în spaţiul românesc („Alee de fagi”, „Rozele roşii”). Pictura lui Andreescu stă acum sub semnul naturii, al cîmpurilor arse de soare, al podurilor de argint şi aramă, al pământului frust căruia artistul îi împrumută din temperamentul său melancolic şi grav totodată, acea gamă bogată de griuri care caracterizează creaţia andreesciană.

Andreescu rămîne pentru istoria artelor acel pictor poet care va evoca în note grave materia şi materialitățile pământului pe care le sublimează cu mijloacele specifice limbajului pictural, trecute prin spiritul său melancolic. Peisaje ca *: „* La Arat”„Peisaj cu căpițe de fîn”, „Potecă în Pădure”, „Stînci şi mesteceni”, „Stînci la Apremont”, „Pădure de fagi”, „Arătură”, „Cîmp”, „Casă singuratică”, sunt tot atîtea exemple, care întăresc teza conform căreia situăm pictura lui Andreeascu sub auspiciile pământului. Chiar şi unele culori mai calde pe care pictorul le folosește , roşul temperat şi galbenul, sunt absorbite în gama dominantă mai rece.

Dacă un anumit fel de glaciațiune populează unele peisaje ale lui Andreescu, conferind acestor o stranie încremenire în timp, unele peisaje stau sub auspiciile brunurilor calde, pămîntene ca un fel de organicitate embrionară capabilă de a fi motor al vieții. Acest aspect se observă în peisajul „Arătură” în care Andreescu găsește brunului o semnificare picturală de o complexă şi revitalizantă trăire. Este o orchestrație magistrală în care maestrul ne oferă o lecție unică de pictură, rezultată din analogia contrariilor. Brunul, verdele şi griul, precum şi tente calde ce au la origine un roşu scăzut prin amestec pigmentar, sunt juxtapuse sau amestecate fizic , creînd o imagine care recuperează fiorul trăit de artist în contemplarea măreției naturii. Exaltarea pe care o aduce în aceste picturi este temperată de artist prin modul său de a simții culoarea în game majore. Cu Andreescu pictorul „poet al pământului” ne aflăm în zorii picturii moderne românești .

Andrei Pleşu unul dintre cei mai importanți şi mai profunzi exegeți ai pictorului, remarca în „Pitoresc şi melancolie”care sunt semnificațiile picturii lui Andreescu din perspectiva abordării pământului ca motiv peisagistic şi nu numai : „Pământul, masa organică grea, e categoric vocația absolută a lui Andreescu, *cheia* talentului său[…..] Or, pământul lui Andreescu nu este nici primordialmentefertil , nici „accidentat” , spectaculos, dispus să surprindă neîncetat privirea . E un pământ „esențial“, fără a deveni prin aceasta , ca la Cezanne , abstract. E un pământ înțeles ca „materie primă”, ca sub-strat , ca sub-stanță a lumii . Riguros vorbind, el nici nu e pământ în sens obişnuit; e pământitate , lut originar , în care orice formă îşi poate afla odihna. Întru acesta e instructiv de urmărit capacitatea lui Andreescu de a releva pământitatea , lutul, chiar şi acolo unde nu pământul propriu zis e pictat.Colibele din *Margine*

[10]Andrei Pleşu, *Ochiul şi lucrurile*, Editura Meridiane Bucureşti, 1986, pp., 130,131
[11]Vasile Florea, Gheorghe Szekely, *Mică enciclopedie de artă universală*, Editura Litera Internațional n Bucureşti 2005, p.21
[12]Andrei Pleşu , *Op. cit,* p 130

BDD-A27941 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:15:43 UTC)

de sat (Muzeul de artă din Ploiești) sunt, de pildă, simple întruchipări geologice, pete minerale, prinse inextricabil în metabolismul terestru.Există o pământitate a siluetelor umane din *Tîrg de Drăgaică*, o pământitate a cărnii *Nudului șezînd*, a trunchiurilor dearbori din *Pădurea de fagi vara* , în sfîrșit o pământitate a cepelor , a fînului, a frunzelor, a peștilor din naturile moarte;sau iată o pământitate a cerului. […..]Materia feluritelor obiecte nu imită pământul, ci îl lasă doar să se simtă, să transpară în adîncul ei, așa cum apare firea în tot ce există. Pământul, ca întreg organic , e , de altfel, aproape sinonim cu firea.Iată de ce el poate subzista în orice întruchipare, fără a fi umbrită specificitatea:iarba e iarbă, lemnul copacilor e lemn, și sclipirea ochilor e sclipire. Doar că în toate se simte destinul secret al lutului,procentul de pământitate care intră, irevocabil, în marea rețetă cosmică."

Pictorul este ancorat în complexul vast al culturii răsăritene din perspectiva unei simțiri și a psihologie colective . Melancolia e pentru el unul dintre elementele care dau acestei expresii un contur, în timp ce pământul, e socotit o entitate substanțială unică, hrana simbolică a tuturor imaginilor creațiilor andreesciene.

BIBLIOGRAPHY

1.Andrei Pleşu, *Pitoresc şi melancolie,* Editura Meridiane, Bucureşti, 1980
2.Andrei Pleşu, *Ochiul şi lucrurile*, Editura Meridiane Bucureşti, 1986
3.Constantin Prut, *Dicționar de Artă Modernă și Contemporană,* Editura Univers Enciclopedic , București 2002
4.Octavian Paler, *Eul detestabil*, Editura Albatros, Bucureşti, 2005
5.Radu Bogdan, *Andreescu*, Editura Meridiane, Bucureşti11969
6.Radu Bogdan, *Andreescu*, vol I, Editura Meridiane, Bucureşti, 1982,
7.Radu Bogdan, *Andreescu* , vol.II, Editura Meridiane. Bucureşti,1982
8.Vasile Florea, Gheorghe Szekely, *Mică enciclopedie de artă universală,* Editura Litera Internațional București 2005
9.Vasile Florea, *Istoria Artei Românești*, Editura Litera Internațional,București-Chișinău , 2007

BDD-A27941 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:15:43 UTC)